

ਸੁਰਿਆ ਕਾਂਤ ਜੋ.

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ

ਲਿਮਟਿਡ—ਏ?n7/o»er

ਬਨਾਮ

ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ—/toyw/rrf^

CWPNo 2010 ਦਾ 5393

ਦਸੰਬਰ 5, 2011

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 - ਆਰਟਿਕਲ 226 - ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਐਕਟ, 1947 - ਐੱਸ. 2(j), 25-F, 25-G, 25-11, 25-N - ਜਵਾਬਦੇਹ, ਇੱਕ ਵਰਕ-ਚਾਰਜ ਸਹਾਇਕ, ਨੇ ਧਾਰਾਵਾਂ, 25-F, 25-G ਅਤੇ 25 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ -N ਅਤੇ S. 25-11 ਦੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ - ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ S.2(j) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ "ਉਦਯੋਗ" ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ - ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25-ਐਫ ਅਤੇ 25-ਐਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 25-ਜੀ ਦੀ ਕਥਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ 25-11 ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ - ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਹੈਕ ਡੋਰ ਐਂਟਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਿਰਫ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ - ਵਿੱਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(j) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ "ਉਦਯੋਗ" ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਸੀ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਵਿਭਾਗ, ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬਾਂਹ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਨ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਉਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਗੀਆਂ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ "ਉਦਯੋਗ" ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ, ਅੰਤਮ ਉਪਭੋਗਤਾ ਕੌਣ ਸੀ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅਸਿੱਧੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਾਰਜ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ S.2(j) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਹੈ - ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲੰਮਾਈ ਤੱਕ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 1947 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 [j] ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਉਦਯੋਗ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਵਪਾਰ, ਉੱਦਮ, ਨਿਰਮਾਣ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਲਿੰਗ, ਸੇਵਾ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਦਸਤਕਾਰੀ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਿੱਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਬੰਗਲੌਰ ਵਾਟਰ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਏ. ਰਾਜੱਪਾ ਅਤੇ ਹੋਰ., 1978 [2] SCC, 213 ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ [i] ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਦੋ ਦੋਹਰੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀ ਅਤੇ [ii] ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ 1947 ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ 'ਉਦਯੋਗ' ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਹੁਨਰਮੰਦ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕੁਸ਼ਲ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਅੰਤਮ ਉਪਭੋਗਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ 'ਗਤੀਵਿਧੀ' ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਉਸਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਆਕਰਸ਼ਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਪਰ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨਿਜੀ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਤੱਤ ਆਦਿ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿੱਤੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਬੋਝ ਪੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਧੂ ਮੁਦਰਾ ਬੋਝ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਜੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

(ਪਰਾ ੭)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਮਕਾਨਾਂ ਜਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਭੁਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਕਾਰਜ' ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਉਦਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਪਰਾ ੮)

ਪੀ.ਐਸ.ਬਿਆੜਾ, ਵਕੀਲ/ਡਾ. ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਬਹਿਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਵਰਕਰ-ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਲਈ

ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.

(1) ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 5393, 8599. 8600, 8601,8605,8606,8609,8615, 13113, 13115, 13125, 13 126, 13131 ਅਤੇ 1313 ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ

PUNJAB POLICE HOUSING CORPORATION LIMITED v. 3
SURESH KUMAR AND ANOTHER (*Sutya Kant, J.*)

ਨੂੰ ਨਿਗਮ ਨੇ 1313 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ-ਕਮ-ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਤੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਇਕੱਲਾ ਮੁੱਦਾ - ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਐਕਟ, 1947 [ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ '1947 ਐਕਟ, 1947 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 [j] ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ 'ਉਦਯੋਗ' ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।], ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਾਂਝੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪਤਾ ਲਈ, 2010 ਦੇ CWP ਨੰਬਰ 5393 ਤੋਂ ਤੱਥ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

(2) ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ [ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਵਰਕਮੈਨ'] ਨੂੰ 14.10.1998 ਨੂੰ ਵਰਕ-ਚਾਰਜ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 01.04.2003 ਤੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੁਕ-ਰੁਕ ਕੇ ਬਰੇਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਭੇਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 1947 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25-F ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ 01.04.2003 ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸਲਈ ਉਹ ਸੇਵਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਰਜੀ-ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਈਪੀਐਫ ਸਕੀਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, 1947 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25-ਜੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 1947 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25-ਐੱਚ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

(3) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਕਮਾਏ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਬਲਯੂਸੀਐਲ ਕਿਰਾਏ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਬਾਊਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਗੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 2[j] ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ 'ਉਦਯੋਗ' ਨਹੀਂ ਹੈ।] 1947 ਦੇ ਐਕਟ. ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ-

ਉਪਲਬਧ ਕੰਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ।

(4) ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2 ਵੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਉਦਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ 1947 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਵਰਕਮੈਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ 1947 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25-ਐਫ ਅਤੇ 25-ਐਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਧਾਰਾ 25-ਜੀ ਅਤੇ 25-ਐਚ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(5) ਅੰਕ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਰਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਲਈ ਇਹ 'ਉਦਯੋਗ' ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਬਦਲੇ 1 ਲੱਖ।

(6) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ-ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਲ 2007-08 ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ [ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਾ ਪੀ-5] ਅਤੇ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ [ਅਨੁਬੰਧ ਪੀ-6] 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਸੰਸਥਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ 'ਉਦਯੋਗ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਇੱਕ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੱਥ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ' ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜ। ਇਹ ਵੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਤੇ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ *ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤਮਸਿੰਗ ਪਾਰਸਿੰਗ ਪਰਮਾਰ (1)* ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ *ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕੰਟਰੋਲਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ (2)* ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(7) ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨਿਕ ਲੰਬਾਈ 'ਤੇ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰਫ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 1947 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2[j] ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਉਦਯੋਗ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਵਪਾਰ, ਉੱਦਮ, ਨਿਰਮਾਣ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਲਿੰਗ, ਸੇਵਾ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਦਸਤਕਾਰੀ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਿੱਤੇ ਜਾਂ ਵੇਕੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ। 'ਹਾਏ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ *ਬੰਗਲੌਰ ਵਾਟਰ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਏ. ਰਾਜੱਪਾ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (3)*। ਜੇਕਰ ਕੋਈ [i] ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀ ਅਤੇ [ii] ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ 1947 ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ 'ਉਦਯੋਗ' ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ -ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਹੁਨਰਮੰਦ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕੁਸ਼ਲ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਅੰਤਮ ਉਪਭੋਗਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੋਇਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ 'ਸਰਗਰਮੀ' ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਆਕਰਸ਼ਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਖੜੇ ਹਨ। ਉਸਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ, ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਤੱਤ ਆਦਿ

PUNJAB POLICE HOUSING CORPORATION LIMITED v. 5
SURESH KUMAR AND ANOTHER (*Sutya Kant, J.*)

ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ 'ਤੇ ਉੱਚ ਮੁਦਰਾ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਬੋਝ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਾਧੂ ਮੁਦਰਾ ਬੋਝ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿੱਜੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

(8) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

CD (2001) 9 SCC 713

(2) 2005 (7) SLR 470

(3) (1978) 2 SCC 213

ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਮਕਾਨਾਂ ਜਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਭੁਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਕਾਰਜ' ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਉਦਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(9) ਚੀਫ਼ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਰ ਆਫ਼ ਫੋਰੈਸਟ ਬਨਾਮ ਜਗਨਨਾਥ ਮਾਰੂਤੀ ਕੌਧਾਰੇ (4) ਵਿੱਚ, ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਕਾਰਜ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਅਟੱਟ ਹਨ, ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ"।

(10) ਵਿੱਚ [ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ/ ਬਨਾਮ ਕੇ . ਸੋਮਾਸੇਟੀ ਅਤੇ ਓ. ਆਰ. ਐਸ. (5), ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵਿਜੋਦਰ ਸਿੰਘ (6) ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(11) ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਟੈਲੀਕਾਮ ਬਨਾਮ ਐੱਸ. ਸਿਰੀਨਿਵਾਸ ਕਾਓ (7) ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੁਸੱਤਾ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(12) ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਬਨਾਮ ਸਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ (8) ਵਿੱਚ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਦਰਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਭੁਸੱਤਾ ਸੰਚਾਲਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ 1947 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2[j] ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ।

(13) ਸਮਿਸ਼ਤਾ ਦੂਬੇ ਬਨਾਮ ਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਇਟਾਵਾ (9) ਵਿੱਚ ਮਿਉਂਸਪਲ ਬੋਰਡ ਦੇ ਆਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

(14) ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (10) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜਨ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ, ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(4) (1996) 2 SCC 293

(5) ਏਆਈਆਰ 1997 ਐਸਸੀ 2663

(6) (2005) 10 SCC 488

(7) (1997) 8 SCC 767

- (8) (1998)3 SCC 237
 (9) (1999) 3 SCC 14
 (10) 1995 (3) SCT 154

(15) *ਮੁਹਿੰਦਰਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਬਨਾਮ ਨੀਲਮ ਕੁਮਾਰੀ (11)*, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਨੇ IIUDA ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਮੰਨਿਆ।

(16) ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, 1 ਕੋਲ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 1947 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2[j] ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਉਦਯੋਗ' ਦੇ ਤੌਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਪੱਖੀ ਮਨੋਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(17) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(18) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜੋ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸੁਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ